

FÖRSVARET I ÅRETS PROPOSITIONER

I statsverkspropositionen erinrar försvarsministern inledningsvis om att den nu gällande försvarsöverenskommelsen utlöper med innevarande budgetår. För att utreda och lämna förslag rörande försvarskostnaderna under de närmaste budgetåren tillkallades i slutet av år 1961 en parlamentarisk utredning, 1962 års försvarskommitté. Denna meddelade i november 1962 att man enats om ett förslag rörande försvarskostnaderna. Försvarsministern anför härvid bl a: "Det är enligt min mening i hög grad tillfredsställande, att enighet om försvarskostnaderna mellan de fyra stora riksdagspartierna ännu en gång kunnat nås. Det förslag till försvarsbudget som jag framlägger har gjorts upp med utgångspunkt i försvarskommitténs förslag. I avsaknaden på kommitténs slutliga förslag hemställer jag emellertid att flera viktiga anslag tills vidare upptas med beräknade belopp. Jag avser att senare under riksdagen återkomma med slutliga förslag till anslagsäskanden. Min avsikt är att då också framlägga mina synpunkter på riktlinjerna för det militära försvarets framtida utformning."

Den förutskickade propositionen med nr 108 framlades för riksdagen i mitten av mars månad.

Propositionen börjar med en redogörelse för dels överbefälhavarens utredningar 1961-1962 angående krigsmaktens fortsatta utveckling, dels förslag av 1962 års försvarskommitté. Därefter följer departementschefens eget uttalande. Slutligen behandlas anslagsfrågor rörande tygmateriel för armén, fartygs- och vapenmateriel för marinen, flygmateriel för flygvapnet samt kapitalbudgeten. Här följer en kort redogörelse för departementschefens uttalande i statsverkspropositionen och propositionen nr 108.

MÅLSÄTTNING FÖR FÖRSVARET

Departementschefen delar försvarskommitténs uppfattning att en allmän målsättning för totalförsvaret bör anges, varvid begränsning bör ske till vissa grundprinciper som bör gälla på lång sikt. Denna målsättning anges sålunda.

"Totalförsvarets främsta uppgift är att vara så förberett för kriget, att det verkar fredsbekräftande. Totalförsvaret måste därför snabbt kunna höja beredskapen och utveckla full styrka. Det skall ge uttryck åt vårt folks vilja att bevara landets frihet och vår motståndskraft mot påtryckningar.

Skulle vi likväl utsättas för angrepp, är det krigsmaktens uppgift att möta detta och förhindra att svenskt territorium besätts. Civilförsvarets huvuduppgift är att skydda befolkning och egendom mot skador av fiendliga anfall samt att rädda överlevande vid sådana anfall. Folkförsörjningen i vidaste bemärkelse skall tryggas genom det ekonomiska försvaret. Det psykologiska försvarets uppgift är att vidmakthålla en fast försvarsvilja och motståndanda.

Sjukvård, socialvård, polisväsendet, kommunikationer och annan samhällslik verksamhet anpassas med hänsyn till inriktningen av de samlade försvarsanställningarna.

Totalförsvarets olika delar samverkar och understöddes varandra så, att största försvarseffekt ernås.

Den sedan år 1948 för krigsmakten gällande allmänna målsättningen, som senast bekräftats vid 1958 och 1961 års riksdagar, bör bibehållas och alltså vara utgångspunkt för krigsförberedelsearbetet och den fortsatta utvecklingen av försvarsorganisationen. Detta innebär bl a, att försvarskrafterna bör utformas så att en angripare i det längsta hindras få fast fot på svensk mark och att varje del av landet skall försvaras."

Departementschefen ansluter sig till försvarskommitténs bedömning att det föreligger behov av en operativ målsättning för krigsmakten som underlag för planeringen men anser att det bör ankomma på Kungl Maj:t att efter förslag av ÖB bestämma den operativa målsättningen bl a m h t de ekonomiska resurser som statsmakterna avdelat för försvaret.

Försvarsministern understryker vikten av att kostnadsramen för försvaret ej uttas m h t skiftande tendenser i det utrikes- och militärpolitiska läget och erinrar om att han "till 1962 års statsverksproposition uttalade, att principbeslut av 1958 och 1961 års typ grundar sig på bedömningen, att de avgörande motsättningarna stormakterna emellan kommer att bestå under överskådlig tid. Mot denna bakgrund bör därför de grundläggande principbesluten om försvarets utformning på längre sikt respekteras oavsett om avspänning eller tilltagande motsättningar för stunden sätter sin prägel på den utrikespolitiska situationen. Och när sådana beslut fattas måste strävan vara att dra slutsatser om försvarets storlek och inriktning mot bakgrunden av mera långsiktiga tendenser inom den internationella politiken och strategien."

Departementschefen har ingen erinran mot försvarskommitténs uppfattning beträffande de fall där medelsanvisning bör ske utanför försvarets kostnadsram. Han förklarar att "enligt kommittén måste två förutsättningar uppfyllas för att kostnaderna skall läggas utanför ramen. Det måste sålunda visas dels att ett omedelbart adekvat samband föreligger mellan vad som avstås och vad som måste nyanskaffas, dels att nyanskaffningen ej är föranledd av militära skäl. När det gäller omdispositioner som betingas av önskemål att tillgodose kommunernas m fl behov för exploatering bör man emellertid enligt försvarskommitténs mening icke ställa kraven på bevisning i sistnämnda hänseende alltför höga."

KRIGSMAKTENS FRAMTIDA UTFORMNING

Beträffande den framtida utformningen av krigsmakten pekar försvarskommittén, fortsätter försvarsministern, "på att olika utvecklingslinjer är möjliga och framhåller vikten av att vid avvägningen mellan kvalitet och kvantitet de kvalitativa kraven ej ställs högre än som betingas av den uppgift som avses för ett visst vapensystem. Vidare bör vid studiearbetet flera alternativa lösningar av frågan om val av optimal strategi och taktik penetreras och därmed krigsmaktens framtida utformning. Jag anser dessa kommitténs påpekanden vara mycket betydelsefulla. För egen del vill jag i anslutning härtill framföra följande.

Vid utredningsverksamheten inom krigsmakten är det väsentligt att studiearbetet bedrivs med olika grundläggande förutsättningar för angri-

parens strategi och taktik. Detta gäller bl a det strategiska målet för en angripares aggression mot vårt land samt bedömninngen av vilken tid som åtgär och vilka territoriella vinster som erfordras för att målet skall anses vara nått. Men variationen i förutsättningarna bör också gälla de medel en angripare kan tänkas använda för att nå det antagna målet. Frågan om olika bekämpningsmetoder hör till detta problemkomplex. När det gäller utformningen av krigsmakten och principer för försvarets förande uppställer sig bl a frågorna på vilket avstånd från vårt territorium vår bekämpning skall, sedan Sverige anfällits, sättas in samt vilken uthållighet och vilken beredskap som bör eftersträvas. Vid studierna bör enligt min mening ingångsvärdena varieras även för dessa faktorer. När det gäller värderingen av studieresultaten bör dessa ställas i relation endast till de sannolikaste krigsfallen, som främst bör vara dimensionerande för krigsmaktens utformning och omfattning. Det är angeläget att ett realistiskt underlag skapas för den prioritering som en begränsad kostnadsram ofrånkomligen framtvingar. Härvidlag har försvarskommittén bland annat anfört att stridsenheteras effekt i invasionsförsvaret bör vara avgörande för deras prioritering och i detta vill jag helt instämma. Jag vill också peka på betydelsen av realistiska utgångspunkter i fråga om kostnaderna för olika vapensystem."

Försvarsministern förordar att basbeloppet för budgetåret 1963/64 för drift- och kapitalbudget totalt bestämmas till 3.780 milj kr i 1962 års priser innebärande en reell höjning av basbeloppet med 222 mkr. Härtill skall läggas en årlig ökning av 2,5 % för teknisk utveckling samtidigt som ramen skall tillåtas variera m h t pris- och löneändringar enligt för närvarande gällande grunder.

I likhet med försvarskommittén anser försvarsministern "att med den föreslagna kostnadsramen skapas ekonomiska förutsättningar för att under de närmaste fyra åren ernå en försvarseffekt som i varje fall ej är lägre än den som bedömdes erforderlig år 1958 för att på längre sikt fylla målsättningen."

Ställningstagande till vissa av ÖB föreslagna objekt uppgående till 65 mkr bör anstå bl a beträffande materielanskaffning till pansartrupperna, nya ubåtsjaktenheter och flygande radarstationer.

Försvarskommitténs förslag avser budgetåren 1963/67. Före denna fyraårsperiods slut bör enligt kommittén nya utredningar angående försvarets totalkostnader komma till stånd. Departementschefen ansluter sig till kommitténs uppfattning och understryker vikten av att handlingsfriheten effektivt upprätthållas för tiden efter den nu aktuella fyraårsperioden.

Försvarsministern ansluter sig i huvudsak till den avvägning mellan försvarsgrenarna och den utveckling inom krigsmakten den närmaste fyraårsperioden, som försvarskommittén förutsatt och säger vidare: "Av särskild vikt är härvid, att stridsenheteras effekt och allsidiga användning i invasionsförsvaret tillmäte avgörande betydelse vid prioriteringen. Jag vill därför understryka värdet av att ytterligare en infanteribrigad omorganiserar sig för tjänst i övre Norrland och att mark- och kustförsvarets eldunderstöd förstärks. Detta bör kunna ske genom att nästa skolflygplan utrustas så, att det blir användbart som ett lätt attackflygplan för samverkan med armétridskrafter främst i övre Norrland och med marintridskrafter i anslutning till vår kust. Som försvarskommittén framhållit,

bör dock den gjorda avvägningen inte betraktas som fastlåst. Föreskjutningar inom ramen kan bli nödvändiga; inte minst den relativt långa period försvarsbeslutet avser aktualiserar en viss anpassningsbarhet. Vid den fortsatta planeringen inom försvarsöverenskommelsens ram bör strövan vara att ytterligare förbättra invasionsförsvarets effekt och allsidighet. Särskild uppmärksamhet bör enligt min mening vid det fortsatta planeringsarbetet ägnas åt att tillse att tillräckliga marktridskrafter står till förfogande för försvaret av vårt territorium.

När det gäller luftförsvarets framtida utformning kan jag ansluta mig till vad försvarskommittén anfört. Jag vill särskilt understryka angelägenheten av att vid utvecklingen av flygplan 37 prestandakraven avpassas så att man inom fastlagd kostnadsram erhåller ett från operativ synpunkt tillräckligt antal flygplan."

Utgångspunkten för beräkningen av utgifterna för det militära försvaret för budgetåret 1963/64 har varit försvarskommitténs förordade basbelopp om 3.780 mkr. Efter justeringar och tillägg har den slutliga totalsumman 3.919,1 mkr fördelats enligt följande:

Driftbudgeten

Försvarsgren m m	Anslag 1963/64 enl proposition 108:1963	
	Mkr	%
Armén	1155	31,8
Marinen	466	12,8
Flygvapnet	1351	37,2
Gemensamt	663	18,2
Summa	3635	100

Kapitalbudgeten

Försvarsgren m m	Anslag 1963/64 enl proposition 108:1963	
	Mkr	
Armén	59,5	
Marinen	36,8	
Flygvapnet	92,0	
Gemensamt (inkl Muskö)	96,2	
Summa	284,5	

Den föreslagna kapitalramen för budgetåret 1963/64 innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 58 mkr. Av den totala ramen avses 111 mkr för kasernbyggnaders delfond och 157 mkr för befästningars delfond.

Sedan länge har från försvarets sida framhållits angelägenheten av att balans åstadkommes mellan drift- och kapitalbudgeterna och att en långsiktig planering möjliggörs även beträffande kapitalbudgeten. I propositionen ansluter sig departementschefen till försvarskommitténs förslag att en ekonomisk ram för det militära försvaret skall omspänna de närmaste fyra bud-

getären. Härigenom skapas förutsättningar för en långsiktig planering även inom kapitalbudgeten. Den höjning av kapitalbudgeten som propositionen innebär i förhållande till nuvarande investeringsverksamhet har emellertid måst anpassas till den möjliga byggnads- och projekteringskapaciteten. En full anpassning även tidsmässigt till verksamheten under driftbudgeten har därför icke kunnat ske varigenom viktiga objekt måst senareläggas.

I årets anslagsfördelning uppföres anslaget för flygtekniska försöksanstalten på försvarshuvudtiteln. Anledningen till detta är att o:a 90 % av anstaltens beställningsverksamhet utgöres av arbeten för det militära försvaret. Någon förändring av anstaltens ställning - en under Kungl Maj:ts direkt ställd myndighet - har ej ifrågasatts i detta sammanhang, ej heller föreslås att anstalten skall ingå i krigsmakten.

I anslutning till frågan om särskilda medel för höjning av beredskapen anför försvarsministern i statsverkspropositionen: "Vid anmälan av medelsbehoven för innevarande budgetår i 1962 års statsverksproposition anförde jag, att regeringen uppmärksamt följde den internationella utvecklingen. Om regeringen bedömde att ytterligare medel erfordrades för att momentant höja beredskapen, skulle den icke uppfatta försvarsöverenskommelsen som ett hinder härför. Vad sålunda uttalats äger givetvis alltjämt tillämpning. Jag vill erinra om att efter förslag av Kungl Maj:ts propositionen 1962:127 för innevarande budgetår 20 miljoner kronor anvisats för beredskapsförstärkande åtgärder. För närvarande ger den internationella situationen mig inte anledning föreslå någon motsvarande medelsanvisning.

Nu föreliggande möjligheter att förstärka den personella beredskapen m m bör bibehållas. Jag vill erinra om att riksdagen från och med budgetåret 1948/49 budgetårsvis medgivit, att vissa under fjärde huvudtiteln uppförda reservationsanslag må överkridas enligt Kungl Maj:ts bestämmande, om av beredskapskäl värnpliktiga inkallas till repetitionsövning av större omfattning eller till beredskapsövning eller om andra särskilda åtgärder av samma skäl måste vidtagas. Ett motsvarande bemyndigande erfordras jämväl för nästa budgetår. Jag föreslår, att riksdagens medgivande härtill inhämtas."

FLYGVAPNETS ANSLAG PÅ DRIFTBUDGETEN

För nästa budgetår föreslår departementschefen för anskaffning av flygmateriel m m ett reservationsanslag om 929 mkr och ett beställningsbemyndigande om 1.400 mkr. Betalningsanslaget höjes med o:a 32 mkr, vilket sammanhänger dels med att anslaget Luftförsvarsrobot sammanslås med flygmaterielanslaget dels med anpassningen till flygvapnets totala kostnadsram. Beställningebemyndigandet avses för fortsatta beställningar av flygplan 35, nytt skolplan, fortsatta utvecklingsarbeten på flygplan 37, beställningar av robotar och ammunition m m samt för fortsatt anskaffning av materiel för stridsledning och luftbevakning. Enligt departementschefens förslag skall anslaget Luftförsvarsrobot sammanslås med anslaget Anskaffning av flygmateriel m m samtidigt som anskaffning av luftvärnsrobotar i fortsättningen skall ske under respektive försvarsgrenars anslag till Anskaffning av tygmateriel (motsv).

M h t den kostnadsram för nästa budgetår som departementschefen räknar med för flygvapnet kan han ej tillmötesgå den av chefen för

flygvapnet föreslagna utökningen av flygtiden med 3.000 tim utan föreslår oförändrat 165.000 timmar.

I anslutning till att ett för försvaret gemensamt intendenturförvaltningsverk, Försvarets intendenturverk, inrättas 1/7 1963 överföres frågor angående bränsle, el- och vattenförsörjning till fortifikationsförvaltningen. Det nuvarande bränsleanslaget kommer därvid att uppdelas på två förelagsanslag, ett benämnt Bränsle m m och förvaltad av fortifikationsförvaltningen samt ett benämnt Renhållning och förvaltad av det nya intendenturverket.

Avlöningsanslaget uppföres i statsverkspropositionen med ett beräknat belopp av 154 mkr. I avvaktan på särskild löneproposition som framläggs i mitten av mars månad, tar departementschefen ej ställning till anslagets exakta storlek.

FLYGVAPNETS ANSLAG PÅ KAPITALBUDGETEN

Flygvapnets del av de ökade medlen framgår av nedanstående tabell. Som jämförelse anges flygvapnets medelstillsdelning budgetåren 1961/62 och 1962/63 (milj kr).

	Anslag 1961/62	Anslag 1962/63	Proposition 1963
Befästningar	21	40	54,2
Kasernbyggnader	7	6,5	10,5
Flygfältsarbeten (utom markförvärv)	29	24,5	23,5
Totalt	57	71	88,2

Härtill kommer 2,2 milj kr för markförvärv samt 1,6 mkr för byggnadsarbeten vid flygtekniska försöksanstalten som redovisats inom flygvapnets kostnadsram.

För flygvapnets objekt under befästningars del upptar statsverkspropositionen 54 mkr vilket innebär en ökning med 35 % jämfört med 1962/63. Den ökade medelstillsdelningen måste ses mot bakgrunden av det ökade medelsbehov som krävs för utbyggnaden av stril 60. För strilutbyggnaden avses sålunda för nästa budgetår o:a 44 milj kr. Resterande 10 milj kr för befästningar avses för utbyggnad av kommandocentraler, ammunition- och robotförråd samt radiostationer enl radioplan 56.

För kasernbyggnader föreslås för flygvapnet i propositionen 10,5 milj kr. Den föreslagna medelstillsdelningen avses för följande byggnadsåtgärder.

Nybyggnad av drivmedelsanläggning samt anskaffning och installation m m av reservkraftverk vid F 1.

Nybyggnad av radarlaborationsbyggnad vid F 2.

Nybyggnad av trafikledartorn och flygtjänstbyggnad vid F 3.

Nybyggnad och uppställningsplatser m m för lvrobot vid F 8.

Nybyggnad av trafikledartorn vid F 15.

Utökning av flygverkstad vid F 18.

Om- och tillbyggnad av flyg- och fordonsverkstad vid F 21.

Nybyggnad av hangar vid FC.

Nybyggnad av laboratoriebarack, robotprovhus och ammunitionsförråd samt ordnande av elkraftförsörjningen vid RFN.

Anläggning av vattenreservoar vid CVM.

Nybyggnad av förläggingsbyggnad för strilpersonal vid KA5.

Härtill kommer vissa smärre byggnadsobjekt.

För flygfältsarbeten föreslås ett anslag om 23,5 milj kr. Av dessa medel erfordras 9 mkr för att färdigställa tre påbörjade flygbaser varjämte 2 mkr avses för att påbörja en ny flygbas. För kompletteringsarbeten på befintliga baser anslås 3,2 mkr, för fortsatt utbyggnad av reservvägbaser 2 mkr och för maskeringsarbeten 1,6 mkr. Därutöver föreslås vissa medel för anskaffning av baracker, för beredskapslagring av reparationsmaterial och lagringsanläggningar för drivmedel, för förstärkning av äldre banor samt för el- och teleanläggningar.

ANDRA FÖRSVARSGRENAR, FOA OCH MHS

I fråga om anslagen till andra försvarsgrenar och myndigheter kan följande nämnas.

För arméns tygmaterielanskaffning föreslås för 1963/64 ett anslag om 412 mkr och ett beställningsbemyndigande om 680 mkr. Bemyndigandet avses främst för anskaffning av stridsvagnar och pansarbandvagnar samt för påbörjad anskaffning av radiostationer och automatkarbiner.

Marinens anslag till fartygsbyggnader och vapenmateriel föreslås för budgetåret 1963/64 uppgå till sammanlagt 189 mkr och ett beställningsbemyndigande av 215 mkr. Beställningsbemyndigandet avses främst för att täcka prisfördyringar på 5 attackubåtar och 6 torpedbåtar, för anskaffning av fartyg och båtar för kustartilleriet, för 12 st 75 cm tornbatterier samt för skeppsteknisk materiel, minor och artilleriammunition m m.

Mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen framhåller departementschefen att det är angeläget att den sedan flera år pågående utbyggnaden av försvarets forskningsanstalt fortsättes. Sälunda föreslås inrättande av 13 nya tjänster, bl a en forskningschef, 3 överingenjörer och 2 laboratorer. De två senare tjänsterna är avsedda för operationsanalytiker vid försvarsstaben och försvarsgrenastaberna varigenom sammanlagt 10 laboratorer disponeras för denna verksamhet vid de angivna staberna.

Härutöver föreslås att en tjänst som byrådirektör tillkommer avsedd för chefen för forskningsanstaltens underrättelsecentral.

Den tekniska kursen på flyglinjen vid militärhögskolan föreslås bli förlängd från 12 till 18 månader i enlighet med ÖB förslag. I anslutning härtil föreslås tillkomst av bl a två lärare (mj/kn) avsedda för undervisning i strategi resp teknik vid flyglinjen. De tekniska kurserna föreslås börja udda år och stabskurserna jämna år.

Fr o m nästa budgetår bör den militärhistoriska verksamheten inom militärhögskolan handhas av en särskild enhet, omfattande högst sex heltidsanställda befattningshavare, organiserad som en särskild avdelning inom militärhögskolan.